

Leszek Wojda, Leszek Kajzer

Włocławek-Zamek, AZP 47-48/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 100-101

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nieczystości, odkryto tzw. doły chłonne, czyli wyłożone drewnem osadniki. Najlepiej zachował się dół zlokalizowany przed frontem obecnej kamienicy nr 4.

W XVII i XVIII w. układ terenu na pl. Kazimierza nie zmienił się. Podniósł się natomiast poziom wskutek narastania warstwy kulturowej. Zasadnicze zmiany na terenie placu miały miejsce w XIX w. Nastąpiło wtedy „uporządkowanie” nawierzchni, polegające na nawiezieniu ziemi i złagodzeniu spadku terenu. Prawdopodobnie ziemię do tego celu pozyskiwano z dolów fundamentowych pod nowe budynki lub pogłębiania piwnic kamienic rozbudowywanych. Świadczy o tym przemieszanie materiału zabytkowego w warstwach niwelacyjnych i zasypowych, datowanego od XVI do XIX w., z przewagą XVIII w.

W 1993 r. przeprowadzono badania archeologiczne południowego odcinka muru obronnego na terenie obecnej posesji przy ul. Targowej 10 i Bernardyńskiej 6–8. Wchodziły one w skład badań kompleksowych, mających na celu dostarczenie danych do projektu zabezpieczenia, częściowej rekonstrukcji i aranżacji. W wykopie po zewnętrznej stronie muru na odcinku Targowa 10 uchwycono pierwotny poziom terenu, wyznaczony przez warstwę próchnicy z piaskiem i szczątkami organicznymi. Ustalono, iż przed budową muru teren został nadsypany grubą warstwą żółtego piasku. Prace ziemne musiały mieć miejsce w 1. poł. XIV w. i wiązały się najpewniej z sypaniem wału ziemnego jako pierwszej fazy fortyfikacji. Następnie powstał mur obronny, którego kamienny fundament posadowiony był we wkopie wybranym we wspomnianej warstwie piasku na tzw. styk. Mur posiadał jednorodne lico ceglane w wątku główkowo-wozówkowym. W wykopie po wewnętrznej stronie muru, na styku z budynkiem sąsiedniej posesji (ul. Taras 2), odkryto kamienny fundament muru, wiążący się wyraźnie z podobnym kamiennym fundamentem biegnącym prostopadle, a wykorzystanym do posadowienia tego budynku. Prawdopodobnie mamy tu do czynienia z węzłem łączącym dwa elementy fortyfikacji — mur i basztę. Fundament muru obronnego odkryty w wykopie na terenie posesji Bernardyńska 6–8 jest analogiczny pod względem struktury i sposobu posadowienia jak opisany powyżej. Tutaj też stwierdzono fakt nadsypania piasku przed akcją budowlaną. Przed murem właściwym, w odległości ok. 4 m odkryto fundament innego muru. Był to prawdopodobnie mur tarasowy, wzmacniający stok przedmurza i jednocześnie stanowiący dodatkowy element fortyfikacji.

Badania na terenie Starego Miasta w Tarnowie będą kontynuowane.

Włocławek–Zamek
AZP 47–48/—

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Leszek Wojda. Opiekę naukową sprawował prof. dr hab. Leszek Kajzer. Finansowane przez Urząd Miasta we Włocławku. Zamek z XIV–XVIII w.

Badania miały na celu wyjaśnienie przesunięcia linii przebiegu muru obwodowego zamku w jego zachodniej partii, od strony rzeki Zgłowiączki. Łącznie przebadano powierzchnię 32,5 m² i wyeksplorowano 130 m³ gruzu i ziemi. Znalaziono 1968 fragm. ceramiki naczyniowej, 352 fragm. kafli piecowych, 32 ułamki szkła naczyniowego, 26 fragm. szkła okiennego, 2 osetki, 31 fragm. przedmiotów metalowych, 5 kształtek ceglanych, fragm. płytek posadzkowych, fragm. kości zwierzęcych.

W wykopach usytuowanych na terenie dziedzińca obecnego pałacu biskupiego, w pobliżu zachodniego skrzydła budowli odsłonięto relikty muru obwodowego zamku. Mur zbudowany był z cegieł o nieregularnym układzie kowadełkowym i wendyjskim, na fundamencie z eratyków łączonych zaprawą wapienną. Relikt ów zachował się do wysokości ok. 2,2 m. Partia fundamentowa, nad którą rysuje się odsadzka wykonana z cegły w układzie na rolkę, ma wysokość ok. 1 m. Obiekt nosi liczne ślady prac rozbiórkowych i jest w złym stanie technicznym — liczne pęknięcia i odchylenie od pionu o ok. 10°. Szerokość odkrytego muru wynosi w górnej partii ok. 2,1–2,2 m. W północnej części reliktu odnaleziono ryzalit o wymiarach ok. 3,3 x 2,5 m, mający narys nieregularnego prostokąta. Mur usytuowano na szczycie wyniesienia, którego spadek obserwujemy w kierunku zachodnim, czyli

w kierunku obecnej rzeki Zgłowiączki. Spadek warstw zawierających materiał zabytkowy i rozbiórkowy pochodzący z muru wskazuje, że od strony zachodniej mamy do czynienia z relikdami zasypanej fosy.

Wstępna analiza materiału ceramicznego wskazuje, że pochodzi on z II i III etapu rozwoju rzemiosła garncarskiego wg J. Kruppego. Wymieniony horyzont chronologiczny koresponduje z ceramiką budowlaną, a także sposobem budowy muru.

Zamek powstał w XIV w. na miejscu dawnego grodu Kazimierza Konradowica i został usytuowany u ujścia Zgłowiączki do Wisły. Fundatorem obiektu był biskup Maciej z Gołańczy, a kontynuatorem jego poczynań inwestycyjnych Zbysłut z Gołańczy. Ostateczny kształt zamkowi (dwa skrzydła — wschodnie i zachodnie, wieża bramna od południa, wieża w południowo-zachodnim narożniku) nadały działania budowlane prowadzone w XVI w. przez biskupów Stanisława Karnkowskiego i Hieronima Rozdrażewskiego. Odkryte relikty murów należy wiązać z ich inicjatywami budowlanymi. Ryzalit można identyfikować jako fundament niewielkiej baszty umieszczonej w narysie muru obwodowego od strony Zgłowiączki, widocznej na rysunku Abrahama Boota z 1632 r.

Sprawozdanie złożono w archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Włocławku.

Badania będą kontynuowane.

Wojciechów
gm. loco, woj. lubelskie
AZP 78-78/—

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Katedra Archeologii w Lublinie

Badania prowadziła dr hab. Irena Kutylowska. Praktyki studenckie finansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Drugi sezon badań. Późnośredniowieczne fortalicjum z muraowaną zabudową.

W drugim sezonie badań na wojciechowskim fortalicjum starano się odczytać pełny zarys kamiennych fundamentów późnośredniowiecznej Budowli I.

Wykopy o łącznej powierzchni 75 m² zlokalizowano tylko w południowej partii majdanu. Udało się w nich stwierdzić, że Budowla I o długości 27 m (na osi wschód-zachód) i szerokości 9 m (na osi południe-północ) była dworem jednotraktowym i prawdopodobnie trójdzielny (jeden mur działowy — zachodni — stwierdzono w 1992 r., być może relikty drugiego — wschodniego — odsłonięto w wykopie nr 4B/93). Z fundamentem południowej ściany dworu przewiązany jest kamienny fundament niewielkiej przybudówki (szerokości 3 m, długości jeszcze nie uchwycono), być może mieszczącej pierwotnie zewnętrzną klatkę schodową, co by wskazywało, że dwór mógł być piętrowy. Duże ilości gruzu z cegły palcówki występujące wzdłuż kamiennych fundamentów wskazują, że partie naziemne dworu były najpewniej wzniesione z cegły, a grupujące się tylko wzdłuż ściany północnej ułamki szklawionej cegły palcówki pozwalają się domyślać, iż elewacja dworu od strony majdanu mogła mieć ozdobny wątek z użyciem tej cegły. Uchwycony dotychczas zasięg posadzki z zaprawy Budowli II oraz rozmieszczenie śladów po słupach jej zadaszenia (stawianych również w rozebranych fundamentach Budowli I — dworu) pozwalają obecnie wnioskować, że miała ona rozmiary ok. 7 x 15 m.

Powyżej rozebranych fundamentów przybudówki po południowej stronie dworu wystąpiły liczne późnośredniowieczne i nowożytnie zabytki. Wśród nich na uwagę zasługują fragm. szklanych kielichów fletowych oraz moneta Ludwika — króla Węgier, Czech i Śląska — wybita w 1516 r. Z wykopów w obrębie dworu i przy jego fundamentach, uzyskano tylko nieliczne późnośredniowieczne i nowożytnie zabytki z nawarstwień rozbiórkowych.

Mury fundamentowe przybudówki i dworu zniszczyły północną część obiektu o szerokości 3 m na osi wschód-zachód, zagłębionego w ziemię (półziemianki?), z materiałem ceramicznym datowanym na XIII w.